

Figueres, 10.11.2016

Una exposició al MUME recorda la feina pedagògica i la lluita pels drets de les dones i els infants de les germanes Úriz

La inauguració és dissabte 12 de novembre, a les 12.00h, al Museu de l'Exili de la Jonquera. La mostra vol posar en valor les figures de Pepita i Elisa Úriz, exemples del càstig i repressió de què fou víctima el magisteri per part de la dictadura franquista.

L'exposició se centra en la trajectòria vital i professional de dues dones exemplars. D'origen navarrès, pioneres de la renovació pedagògica i lluitadores pels drets de les dones i els infants, les germanes Úriz exerciren com a professores a les Escoles de Magisteri de Girona, Lleida, Tarragona i Barcelona durant bona part del primer terç del segle XX, abans d'emprendre el camí d'un exili sense retorn. El seu objectiu és la recuperació de la memòria d'uns anys transcendents del nostre país que, en aquest cas, s'encarna en les germanes Úriz. Dues dones de gran preparació intel·lectual i de gran coratge polític en uns moments de greu infortuni per al nostre país.

A la mostra es poden veure un seguit de panells explicatius amb textos i imatges que sintetitzen la vida de Pepita i Elisa Úriz. Així mateix, a través d'un muntatge en vitrines, es mostren publicacions de l'època que evidencien els canvis que s'estaven duent a terme en el camp educatiu, així com reproduccions i originals de documentació diversa que palesen els pas d'aquestes dues professionals de l'ensenyament per les escoles normals de magisteri de Catalunya i les seves relacions amb alguns companys i companyes a l'exili.

Pepita Úriz Pi (Badostáin de 1883 – Berlín Oriental, 1958) i Elisa Úriz Pi (Tafalla, 1893 – Berlín Oriental, 1979) foren dues dones excepcionals, si es té en compte el context en què desenvoluparen la seva tasca com a professores de magisteri. Nascudes a finals del segle XIX, de ben joves es van dedicar a la pedagogia. Una tasca gens fàcil en el primer terç del segle XX en un Estat espanyol en què l'ensenyament en general patia una enorme manca de recursos i, a més, tenia un marcat caire conservador arran, sobretot, de la forta influència que hi tenia una Església catòlica que era contrària als corrents pedagògics més innovadors que s'estaven aplicant en alguns països europeus.

En ser professores a les escoles de magisteri de Girona, Lleida, Tarragona i Barcelona, les germanes Úriz van arrelar profundament a la Catalunya dels anys vint i durant l'època

republicana i la Guerra Civil. La seva aposta per la renovació en el camp educatiu les va portar a ser unes defensores entusiastes dels corrents pedagògics més avançats. Gràcies als seus estudis realitzats en diverses estades de formació a Suïssa, Bèlgica i França, van accedir a conèixer en profunditat mètodes pedagògics de renovadors com Dalcroze, Montessori, Decroly, Calparède, Freinet i Piaget. Com a formadores de mestres a Catalunya van ser les principals introductores d'uns mètodes i tècniques que desafiaven l'ensenyament i moral tradicionals. Durant l'època de la dictadura de Primo de Rivera, no foren poques les polèmiques i denúncies de què foren objecte i que van haver d'afrontar.

En paral·lel, la seva trajectòria professional també va comportar que assumissin un pregon compromís social, que es mantindrà al llarg de tota la seva vida. Durant els anys de la Segona república van ser impulsores de les primeres organitzacions feministes i de la Federació Espanyola de Treballadors de l'Ensenyament (FETE), principal sindicat del professorat i mestres vinculat a la UGT. En aquests mateixos anys, ambdues esdevenen militants comunistes. En plena Guerra Civil estaran vinculades al PSUC i a la FETE-UGT amb càrrecs rellevants. El marit d'Elisa Úriz fou Antoni Sesé, líder sindical de la UGT i Conseller de Treball de la Generalitat, que fou assassinat a Barcelona durant els Fets de Maig de 1937.

La defensa dels drets de les dones i els infants va ser una constant en la seva trajectòria. Quan la Guerra Civil s'acostava a la seva fi, Pepita Úriz va ser nomenada directora general d'Evacuació i Refugiats pel govern de la República. En aquest sentit, cal destacar que el paper de les dues germanes va ser molt destacable en l'organització de les colònies infantils durant el conflicte. L'ocupació franquista de Catalunya les va portar a França. Allà es va iniciar el seu llarg i definitiu exili. Una època plena de dificultats arran de l'esclat de la Segona Guerra Mundial. En aquest període van participar activament en la resistència contra el nazisme a França on van perdre alguns dels seus millors amics. El seu compromís contra el franquisme les va conduir, durant el seu exili a França, a formar part d'organismes com la Unión Nacional o la UME (Unión de Mujeres Españolas Antifascistas).

Com a militants comunistes en plena Guerra Freda, el 1951 es van veure obligades a abandonar França i a refugiar-se a Berlín Oriental. Acusades falsament, com molts altres companys i companyes de ser agents soviètics, foren expulsades. Cosa que va comportar l'inici d'un segon exili. Durant aquells anys, cal destacar que Elisa Úriz va ser una de les principals promotores de la instauració, per part de la ONU, del Dia Internacional del Nen, l'any 1954. Una culminació a una vida dedicada a la protecció i educació dels infants. A

Berlín Oriental van viure fins a la seva mort, Pepita el 1958, i Elisa uns anys més tard, el 1979, sense que els fos possible veure de nou el lloc on havien nascut.

Pepita i Elisa Úriz són una viva mostra del càstig i repressió de què fou víctima el magisteri per part de la dictadura franquista. En efecte, els mestres considerats com els principals inculcadors del que consideraven les ideologies corruptores de la Segona República foren un dels col·lectius més perseguits. La depuració, la presó, el desterrament, l'exili i l'assassinat van caure com una llosa sobre els mestres i professors més actius i avançats de la seva època. El guió, la recerca i els textos són de Manuel Martorell -Elizondo (Navarra, 1953), periodista i historiador.

·Activitat complementària/ Dimecres, 16 de novembre, a les 12.00h. Entrada gratuïta.

Projecció del documental “Palabras de mamita”, realitzat per Natàlia Carbonell, Carla Ferrerós, Robert Molina i Míriam Seguí. El documental relata la biografia de Joana Colom, una mestra nascuda a Garrigàs (Alt Empordà) l'any 1899, que es va exiliar a la Unió Soviètica després de la Guerra Civil.

Aquest documental, creat per Natàlia Carbonell, Carla Ferrerós, Robert Molina i Míriam Seguí, ha guanyat el II Concurs d'Autobiografies lingüístiques 2015, organitzat per L'Alzinar, societat recreativa i cultural de Masquefa, juntament amb la Fundació Aurèlia Figueras, el Grup d'Estudi de Llengües Amenaçades de la Universitat de Barcelona i la Xarxa Vives d'Universitats. Es basa en la vida de Joana Colom, una mestra exiliada i compromesa socialment i políticament, i en l'ús social de la llengua a través del seu testimoni.